

Titel: Øieblikket Nr. 7

Citation: "Øieblikket Nr. 7", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2009 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-oi7-kom-root.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

◀ **30 August 1855** : *Øieblikket* nr. 7 skulle have foreligget færdigtrykt fra Bianco Lunos Bogtrykkeri den 29. aug. 1855, jf. tekstredøgørelsen, s. 469.

I trykt udgave: Bind 13 side 279 linje 18

◀ **gudeligt** : religiøst betragtet.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 3

◀ **ret** : virkelig.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 12

◀ **finde sig vel** : befinde sig godt.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 12

◀ **Indbildningskraften** : forestillingsevnen, fantasien.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 15

◀ **hvad** : hvor.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 18

◀ **Sandheds-Vidne** : 136,10.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 22

◀ **Slægt** : generation.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 24

◀ de **ville**: vil.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 24

◀ **reent** : aldeles, fuldstændig.

I trykt udgave: Bind 13 side 281 linje 25

◀ **ligger »Digteren«** : kommer digteren ind i billedet.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 5

◀ **hvad Under vel** : dvs. hvad der vel ikke er underligt.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 6

◀ **fiint** Hykleri: listigt, snedigt.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 8

◀ **»stille Time«** : 137,23.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 13

◀ **Det er** : Det vil sige.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 16

◀ **christne Stater, Lande** : 133,1.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 16

◀ **Statskirke, Folkekirke** : 134,14.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 17

◀ **Indbildning er værre end Pestilents** : gl. da. ordsprog, der findes optegnet som nr. 4378 i E. Mau *Dansk Ordsprogs-Skat* (129,14) bd. 1, s. 484.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 19

◀ **»vidner«** : 136,10.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 25

◀ **jo jeg takker** : ironisk-foragtligt udbrud: Jo tak!

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 25

◀ **betænker sig paa** : har betænkeligheder ved.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 32

◀ **give Penge til** : give penge i tilgift.

I trykt udgave: Bind 13 side 282 linje 33

◀ **siger sig** : hævder, erklærer.

I trykt udgave: Bind 13 side 283 linje 2

◀ **Politi-Talent** : 406,11.

I trykt udgave: Bind 13 side 283 linje 6

◀ **Formummede** : tilslørede, skjulte.

I trykt udgave: Bind 13 side 283 linje 8

◀ **»Følger efter mig, saa vil jeg gjøre Eder til Menneske-Fiskere.« Mth. 4, 19** : citat fra Matt 4,19 (NT-1819), hvor Jesus siger således til brødrene Simon, kaldet Peter, og Andreas.

I trykt udgave: Bind 13 side 284 linje 2

◀ **vistnok** : givetvis.

I trykt udgave: Bind 13 side 284 linje 6

◀ **ligesom Hamlets Vanvid, naar han siger om Polonius ... der, hvor han bliver spiist.**◀ : sigter til 4. akt, 3. scene, af Shakespeares tragedie *Hamlet, Prince of Denmark* (eng. o. 1600), hvor Hamlet, der har myrdet Polonius, kongens rådgiver, bliver udspurgt af kongen, hvor Polonius befinder sig. Ved aftensmåltidet, svarer Hamlet gådefuldt og uddyber: »Ei hvor han spiser, men hvor han spises. En vis Forsamling af politiske Orme er just nu i Færd med ham. – Paa denne Rigsdag spiller Ormen Keiser. Vi fede alle øvrige Kreaturer, for at fede os, og vi fede os selv for Madikker. Den fede Konge, og den magre Tigger, er kun en forskjellig Anretning; to Retter, men paa samme Bord; det er Enden paa Legen«, *William Shakspeare's Dramatiske Værker*, overs. af P. Foersom og P.F. Wulff, bd. 1-11, Kbh. 1845-50 [1807-25], ktl. U 103; bd. 1, s. 117. Hvert skuespil er pagineret forfra. Stykket blev i SKs levetid (fra 1813 til 3. maj 1854) opført på Det kgl. Teater 35 gange. – **Gjestebud**: selskab med spisning for indbudte gæster; udtrykket stammer fra SK – de ty. overs. (ktl 1874-1881 og ktl. 1883-1888) har »Nacht Mahl«.

I trykt udgave: Bind 13 side 284 linje 13

◀ **min Tro** : minsandten, sandelig.

I trykt udgave: Bind 13 side 284 linje 24

◀ **Kabliau-Fangst** : torskefangst.

I trykt udgave: Bind 13 side 285 linje 1

◀ **Interessentskab** : foretagende el. virksomhed, hvori deltagerne deles om indskud og udbytte.

I trykt udgave: Bind 13 side 285 linje 2

◀ **stod sig brillant** : klarede sig fremragende.

I trykt udgave: Bind 13 side 285 linje 8

◀ **for sig** : med sig.

I trykt udgave: Bind 13 side 285 linje 13

◀ **Dommen** : dvs. dommedag (137,25).

I trykt udgave: Bind 13 side 285 linje 17

◀ **fuldkommet** : udført til fuldkommenhed, fuldbyrdet.

I trykt udgave: Bind 13 side 285 linje 17

◀ **Hvad man saadan kalder en Christen** : Artiklen er i kladden (ms. 1.4; *Pap.* XI 3 B 303) dateret 3 juli 1855, dvs. fire dage før *Øieblikket* nr. 4 blev endelig afsluttet.

I trykt udgave: Bind 13 side 286 linje 1

◀ **saa vist** : så sandelig, visselig.

I trykt udgave: Bind 13 side 286 linje 9

◀ **i Guds Ord** : dvs. i Bibelen.

I trykt udgave: Bind 13 side 286 linje 10

◀ **er, som man siger, i Vinden** : talesprogligt udtryk: er i en ubehagelig situation, i knibe.

I trykt udgave: Bind 13 side 286 linje 18

◀ **den evangelisk-lutherske Religion** : formentlig allusion til § 3 i grundloven (134,14).

I trykt udgave: Bind 13 side 286 linje 20

◀ **risum teneatis** : lat. egl. 'risum teneatis amici': 'dy jer for latter, venner!', 'pas på, I ikke kommer til at le, venner!' Citat fra Horats *De arte poetica* (Om digtekunsten), 5, jf. *Q. Horatii Flacci opera*, stereotyp udg., Leipzig 1828, ktl. 1248, s. 274. I *Q. Horatius Flaccus' samtlige Værker*, overs. af J. Baden, bd. 1-2, Kbh. 1792-93; bd. 2, s. 451, gengives udtrykket således: »Kan I mine Herrer (...) bare eder for at lee?«

I trykt udgave: Bind 13 side 286 linje 24

◀ **som just anpriser eenlig Stand** : se fx 1 Kor 7,1.7-9 (236,15).

I trykt udgave: Bind 13 side 286 linje 24

◀ **arriverer** : ankommer.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 1

◀ **coquet** : koket.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 2

◀ **Silke-Præst** : 234,29.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 5

◀ **gratieust** : graciøst.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 6

◀ **Haandklæde - -** : Passagen fortsætter i kladden (ms. 1.4; *Pap.* XI 3 B 303,5): »gjør sine Ting saa ypperligt, at Jordemoderen med triumpherende Mine tilnikker ham Bifald, thi hun har anbefalet just ham som den eneste Præst, der virkelig har 'Gave til at døbe Børn'«.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 6

◀ **Daaben; det var ved den hellige Handling ... Verdens Frelser indviedes til sit Livs Gjerning** : se beretningen i Matt 3,13-17 om, hvordan Jesus bliver døbt af Johannes Døberen. Jesus stiger op af vandet: »og see, Himlene aabnedes ham, og han saae Guds Aand fare ned som en Due, og komme over ham. Og see, der kom en Røst fra Himlene, som sagde: denne er min Søn den Elskelige, i hvilken jeg haver Behagelighed«, v. 16-17 (NT-1819). Sml. Joh 1,29-34.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 9

◀ **efter ham Disciplene** : sigter formentlig i almindelighed til de første kristne, der blev døbt af apostlene; NT beretter ikke om, at apostlene selv blev døbt.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 10

◀ **længst** : for længst.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 10

◀ **komne til Skjelsaar og Alder** : fast udtryk: nået en alder med erfaring og dømmekraft.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 11

◀ **derfor neddukkede de sig tre Gange** : NT beretter om, at man ved dåben blev neddukket i vand, men intet om, at dette skulle været sket tre gange.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 11

◀ **betydende at være døbte til Christi Døds Samfund** : hentyder til Rom 6,3, hvor han skriver »Vide I ikke, at vi, saa mange, som ere døbte til Christum Jesum, ere døbte til hans Død?«

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 12

◀ **hellige Sandhedsvidner** : 136,10.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 20

◀ **Barselstuerne** : de værelser, hvori de nybagte mødre modtager besøg.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 21

◀ **zarte** : sensible, følsomme.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 21

◀ **overstanden** : overstået.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 22

◀ **Moderen kom i Omstændigheder**: blev frugtsommelig, gravid.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 28

◀ **Fatter igjen kom i Omstændigheder**: kom i (især økonomiske) vanskeligheder.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 29

◀ **Nussebeen** : fast kælenavn til børn.

I trykt udgave: Bind 13 side 287 linje 31

◀ **Næringsdrivende** : 264,1.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 2

◀ **Enhver er Tyv i sin Næringsvei** : 235,25.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 2

◀ **en god Skilling** : fast udtryk: et pænt (stort) beløb.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 22

◀ **betale sig brillant**: rigtig godt.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 23

◀ **de, hvilke, naar man trykker paa en Fjeder, springe ud af en Snuustobaksdaase** : sml. snustobaksdåsen i H.C. Andersens eventyr »Den standhaftige Tinsoldat« (*Eventyr, fortalte for Børn* bd. 2, hæfte 1, 1838), hvor det hedder: »Nu slog Klokken tolv, og klask, der sprang Laaget af Snuustobaksdaasen, men der var ingen Tobak i, nei, men en lille sort Troid, det var sådant et Kunststykke«, s. 17. SK var – efter

alt at dømmе – fortrolig med dette eventyr, jf. SKS K20, 178.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 26

◀ **»en blaa Seddel«** : dvs. en pengeseddel på 5 rigsbankdaler; den blev sat i omløb 1836 (inddraget 31. dec. 1866), og den havde en blå og sort forside (i modsætning til de brune el. lysegrønne sedler). Rigsdaler var da. møntfod siden 1713, ved forordning af 31. juli 1818 delt i rigsbankdaler (i samtiden ofte blot kaldt 'rigsdaler' og forkortet 'rd'), mark og skilling, i 1875 afløst af kroner (2 kroner for 1 rigsdaler). Der gik 16 skilling på en mark, og 96 skilling, svarende til 6 mark, på 1 rigsbankdaler. Et par sko kostede 3 rigsdaler og et pund rugbrød 2-4 skilling. I Hof- og Stadsretten havde en dommer 1.200-1.800, en fuldmægtig 400-500, mens en håndværkssvend tjente 260 rigsdaler i årsløn. En pige i huset fik højst 30 rigsdaler om året foruden kost og logi, mens en københavnsk arbejdsmand tjente 64 skilling om dagen. *Øieblikket* nr. 7 kostede 30 skilling.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 27

◀ **meget mere** : dvs. meget snarere; tværtimod.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 32

◀ **Nadverens Sacramente, Christi Legemes og Blods Samfund** : se 1 Kor 10,16, hvor Paulus under omtalen af nadveren siger: »Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er den ikke Christi Blods Samfund? Dette Brød, som vi bryde, er det ikke Christi Legemes Samfund?« (NT-1819); sml. *Forordnet Alter-Bog for Danmark*, Kbh. 1830 [1688], ktl. 381 (forkortet *Forordnet Alter-Bog*), s. 252f.

I trykt udgave: Bind 13 side 288 linje 34

◀ **Det var ved Nadverbordet Christus (...) for sidste Gang før Døden samlede med sine Disciple** : sigter til beretningen om nadvermåltidet i Matt 26,17-29; sml. Luk 22,7-38.

I trykt udgave: Bind 13 side 289 linje 1

◀ **hvad der tales om hans Legeme og Blod, om denne Blod-Pagt** : se Matt 26,28, hvor Jesus byder bægret rundt til disciplene med ordene: »Drik alle heraf; dette er mit blod, pagtens blod, som udgydes for mange til syndernes forladelse«. – **Blod-Vidner**: martyrer.

I trykt udgave: Bind 13 side 289 linje 5

◀ **tage Offer** : her i betydningen 'pengegave' (264,1).

I trykt udgave: Bind 13 side 289 linje 12

◀ **eine sonderbare und höchst unchristliche Zumuthung** : ty. et besynderligt og højst ukristeligt forlangende.

I trykt udgave: Bind 13 side 289 linje 13

◀ **det nye Testaments sunde Lære** : måske allusion til 1 Tim 1,9-11, hvor Paulus skriver, »at Loven ikke er sat for den Retfærdige, men for Uretfærdige og Ulydige, Ugudelige og Syndere, Ryggeløse og Vanhellige, Fader-Mordere og Moder-Mordere, Manddrabere, Skiørlevnere, Syndere imod Naturen, Menneske-Tyve, Løgnere, Meenedere, og hvad Andet der er imod den sunde Lærdom, efter den salige Guds herlige Evangelium, som mig er betroet« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 13 side 289 linje 14

◀ **»Først Guds Rige.« Et Slags Novelle** : SK har i kladden (ms. 1.5; *Pap.* XI 3 B 304) dateret artiklen 13. juli 1855, dvs. i tiden ml. *Øieblikket* nr. 4 (dateret 7. juli) og *Øieblikket* nr. 5 (færdigtrykt 27. juli). Citatet er fra Matt 6,33, hvor Jesus siger: »Men søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og [skal også] alle disse Ting tillægges Eder [gives jer i tilgift]« (NT-1819). Den digteriske karakter, der fremstilles, Ludvig From, har delvist haft et virkelighedsgrundlag i SKs ven H.P. Kofoed-Hansen (407,11), som godt nok ikke gik på pastoralseminariet, men som netop opgav et kald pga. indtægten (291,13). Sammenfald og uligheder findes undersøgt i P.P. Jørgensen *H.P. Kofoed-Hansen (Jean Pierre) med særligt Henblik til Søren Kierkegaard*, Kbh. 1920, s. 431ff. Ideen til novellen kan i øvrigt følges i journalerne (se fx NB5:12 (1848), i SKS 20, 376; NB12:24 (1849), NB12:58 (1849), NB12:109 (1849) og NB14:119 (1849) i SKS 22, 157, 175, 204 og 413f.; NB15:31 (1850), NB19:76 (1850), NB20:7 (1850), NB20:136 (1850) og NB20:137 (1850) i SKS 23, 26, 379, 394, 464 og 465f.; NB24:46 (1851), i SKS 24, 345; NB31:49 (1854), NB31:55.m. (1854), NB31:58 (1854), NB31:91 (1854), NB31:117 (1854), NB32:132 (1854), NB35:23 (1854) i SKS 26, 36, 40, 43, 66, 87, 223 og 387) og det upublicerede skrift fra 1851/52, *Dømmer selv! Til Selvprøvelse, Samtiden anbefalet. Anden Række*, udg. af P.C. Kierkegaard, Kbh. 1876, hvor det hedder: »Tænk Dig en theologisk Candidat. Lad det

være mig, jeg er jo ogsaa theologisk Candidat. Han har allerede i en Deel Aar været Candidat, og er nu saa indtraadt i det Afsnit af Livet, hvor der siges om ham: han søger. 'En theologisk Candidat - 'søger', man behøver vel ikke nogen meget let bevægelig Indbildningskraft, for, naar disse to Bestemmelser ere opgivne, strax at kunne gjætte, hvad det er, han 'søger', naturligviis: Guds Rige (Matth. VI, 33). Dog der gjættede Du fejl, nei, han søger noget Andet, et Embede, et Levebrød - fast [næsten] søger han det ubetinget; ellers er dette ikke i Retning af det Ubetingede eller forraadende Indtrykket af det Ubetingede. Han søger. Han render søgende fra Herodes til Pilatus, anbefaler sig baade for Ministeren og Secretairen, han skriver og skriver, det ene Ark stempet Papir fuldt efter det andet - thi Ansøgningerne maae være paa stempet Papir, maaskee vil Du kalde dette et Udtryk for det Ubetingede, ellers er her intet. Der gaaer Aar; fast har han slidt sig op ved denne Renden og Søgen, som da idetmindste ikke kan siges at være i det Ubetingedes Tjeneste, uden, som sagt, forsaavidt han søger 'ubetinget Alt'. Endelig faaer han det Søgte; han finder Skriftens Ord bekræftede: 'søger, saa skulle [skal] I finde'; dog det Ubetingede fandt han ikke, det er kun et lille Kald - men det Ubetingede søgte han vel heller ikke. Dog han er tilfreds; og han trænger saamænd ogsaa nu til Ro og til at kunne hvile sig og sine Been efter den megen Søgen. Imidlertid, da han gjør sig nærmere bekjendt med sit Kalds Indtægter, opdager han til sin Forfærdelse, at det er et Par hundrede Daler mindre end han havde troet. Dette er ham yderst fatalt, hvad man jo menneskelig talt kun altfor godt kan forstaae og samstemme med ham i. Det er ham dobbelt ubehageligt, fordi han tillige just nu har fundet noget Andet, som han biløbigt [sideløbende] søgte: en Hustru, hvilket ganske forholder sig til et Levebrød, vel med hvert Aar mere. Han er forstemt. Han kjøber igjen et Stykke stempet Papir, er allerede igjen paa Benene, for at indgaae med en Ansøgning om at turde træde tilbage. Dog faae nogle af hans Venner ham til at opgive dette. Saa er da Sagen afgjort. Han bliver Præst. Nu skal han indsættes af Provsten og selv holde Tiltrædelsestale. Provsten er en Mand med Aand og Videnskabelighed, ikke uden Blik paa Verdenshistorien, hvilket ikke lidet kommer ham og Menighederne til Gode. Han forestiller den nye Præst for Menigheden, holder en Tale, og vælger til Text de Ord af Apostelen: 'vi have forladt alle Ting for at følge Dig.' Herover taler han, og med Fynd og Klem; han viser, at, især i Betragtning af disse Tidens Bevægelse, maa Ordets Tjener nu være forberedt paa at offere Alt, om det saa var Liv og Blod - og Hans Højærv. veed, at den unge Mand, han indsætter, var (ja, som sagt, ham kunne [kan] vi meget godt forstaae, thi det er menneskeligt; men vi kunne mindre forstaae Provsten) i det Tilfælde at ville træde tilbage, fordi Kaldet var nogle hundrede Daler for lille. Derpaa bestiger den nye Præst Prædikestolen. Og Dagens Evangelium, hvorover der skal prædikes, er - meget passende! - er: søger først Guds Rige. I Sandhed, naar man i Erindringen tilbagekalder, hvad denne unge Mand har maattet udholde i de møjsommelige Aars Søgen - det var Det, man sidst kommer til at tænke paa, dette: søger først! Han prædiker da. Og det var i alle Maader en god Prædiken; selv Biskoppen, der var tilstede, siger: 'det var en fortræffelig Prædiken, og ypperlig holdt, han er virkelig Taler.' 'Ja, men nu christeligt bedømt?' 'Ih, bevares, en aldeles christelig Prædiken, det var den sunde, uforfalskede Lære, og det var ikke uden gribende Virkning hans Fremhæven af dette: først at søge Guds Rige'. 'Ja, men nu christeligt bedømt, jeg mener, hvorvidt var her en Overeensstemmelse mellem Prædikantens Liv og hans Tale; jeg kunde ikke ganske frigjøre mig for at komme til at tænke paa, at Taleren - for mig et sandt Billede af os Alle - ikke just med Sandhed kan siges først at have søgt Guds Rige.' 'Det forlanges heller ikke.' 'Jo, forlad mig, det var jo det, han prædikede om, at vi først skulle søge Guds Rige.' 'Ganske rigtigt, netop saaledes skal han prædike, det er det, der forlanges af ham. Det er Læren, det kommer an paa, at Læren forkyndes reen og uforfalsket' (SV2 12, 450-452).

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 1

◀ **Ludvig From** : fiktivt navn.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 3

◀ **Indbildningskraft** : forestillingsevne, fantasi.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 4

◀ **et kongeligt Levebrød som Præst** : 133,11. En komplet oversigt over landets præstekald, deres indtægter osv., fandtes i Bloch Suhr *Kaldslexicon* (264,1).

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 7

◀ **Først har han gaaet i den lærde Skole ... er demitteret** : Den lærde skole, latinskolen, var berammet til 9 år. - **demitteret**: dvs. dimitteret.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 10

◀ **Derpaa har han først taget 2 Examinere, og, efter 4 Aars Læsning ... Embedsexamen** : I SKs studietid måtte man først bestå to 'akademiske eksaminer', inden man kunne tage fat på sit hovedfag. Den første, Examen artium, gav adgang til universitetet og svarer således til senere tiders studentereksamen. Den anden, Examen philosophicum, var en prøve i almene kundskaber, som studerende ved Københavns Universitet måtte underkaste sig et år efter, at de var blevet indskrevet. I 1850, hvor den første af disse

eksaminer ikke længere fandt sted på universitetet, blev den anden eksamen afløst af Filosofikum, mens der indførtes en eksamen i kirkelatin, Patristicum. Selv teologistudiet var normeret til fire år.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 11

◀ **paa det Lav** : 'på det lag', på den måde (sagt afvisende).

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 15

◀ **gaae ½ Aar i Seminariet** : dvs. Det kgl. Pastorseminarium, som var oprettet i 1809 i København, og hvis undervisning i pastoralteologi (prædikenlære, katekismusundervisning, liturgi, kirkeret og sjælesorg) de teologiske kandidater måtte følge i to semestre for at kunne modtage ordination (jf. kgl. resolution af 8. nov. 1817); undervisningen indbefattede en prøveprædiken, og eksamen afsluttedes med kandidatens demisprædiken. Der fandtes dog en række lempelser fra den anførte bestemmelse, og det synes at have alm. praksis, at man afsluttede forløbet på et ½ år. SK selv gik på Pastorseminariet fra nov. 1840 til sept. 1841.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 15

◀ **naar det er gaaet ... de første 8 Aar ... maa være tilbagelagte** : Den nybagte kandidat på fx 22 år skulle først være myndig (= 25 år), før han kunne søge embede, men det var almindeligt med en ventetid på otte år.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 16

◀ **stemplet Papir** : papir med påtrykt stempel el. påklistret stempelmærke, som brugtes til udfærdigelse af stempelpligtige dokumenter, der således blev juridisk bindende, jf. forordning af 3. dec. 1828.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 22

◀ **render fra Herodes til Pilatus** : talemåde for at løbe forgæves rundt el. fra det ene til det andet sted. Talemåden har sin baggrund i Luk 23, hvor det fortælles, hvordan Jesus føres til Pilatus, af denne til Herodes og så til Pilatus igen, mens ingen af dem ser sig i stand til at dømme ham. Optegnet i E. Mau *Dansk Ordsprogs-Skat* (129,14) bd. 1, s. 665.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 22

◀ **anbefaler sig baade hos Ministeren** : Når et gejstligt embede var bekendtgjort som ledigt i *Departementstidenden*, skulle ansøgningen inden seks uger indgives til biskoppen i det pågældende stift, som derefter indsendte den med sin udtalelse til kultusministeren (dvs. ministeren for kirke- og skolevæsenet); endelig indstillede kultusministeren til kongen, hvem kaldet burde gives.

I trykt udgave: Bind 13 side 290 linje 23

◀ **som Münchhausens Hund ... blev en Grævling** : sigter til den ty. baron og officer Karl Friedrich Hieronymus von Münchhausen (1720-97), der blev berømt for de overdrevne og fantastiske, men gemytlige historier, han digtede om sine egne bedrifter. Efter at han i 1781 havde udgivet nogle af historierne, blev de i 1785 oversat til eng. og i 1787 oversat tilbage til ty. af digteren G.A. Bürger. Samlingen, der siden blev udvidet, blev oversat til da. i *Baron von Münchhausens vidunderlige Reiser, Feldttog og Hændelser, fortalte af ham selv*, udg. af A.C. Hanson, Roskilde 1834. Historien om Münchhausens jagthund fortælles i den da. udg., s. 16f., hvor det bl.a. hedder: »Det var en Vindspiller [jagthund, dværgmynde], og i min hele Levetid fandt jeg aldrig nogen bedre. Den blev meget gammel i min Tjeneste, og den var mindre mærkværdig [bemærkelsesværdig] formedelst sin Skabning, end formedelst sin overordentlige Hurtighed. Med denne Hund jagede jeg Aar ud og Aar ind. Havde de seet den, mine Herrer, saa vilde det ikke forundre dem, at jeg elskede den saa høit, og saa gjerne jagede med den. Den løb saa meget, saa ofte og saa langt i min Tjeneste, at den ganske havde opslidt Benene indtil tæt oppe ved Livet, og dog løb den endnu meget godt paa Stumperne. Tilsidst brugte jeg den dog kun til Grævlinge-jagten, hvortil den endnu i adskillige Aar var meget nyttig.«

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 2

◀ **som Pernille siger til Magdelone - slaer hans »Forløsnings« Time** : sigter til Pernilles replik til husholdeersken Magdelone i 1. akt, scene 11, i Holbergs komedie *Den Stundesløse* (1731), jf. *Den Danske Skue-Plads* (154,10) bd. 5. Bindene er uden årstal og sidetal.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 8

◀ **»vidne«** : 136,10.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 10

◀ **disse ere c. 150 Rdlr. mindre end han havde troet** : En sådan sag, der ikke var almindelig, kendte SK fra sin ven H.P. Kofoed-Hansen (407,11), der havde søgt embede og fået det, men da det viste sig, at indtægten ikke var som forventet, ansøgte han om at måtte blive fritaget. Se journaloptegnelsen NB12:185 (1849), hvor det om sagen, som SK fulgte, hedder: »Tag endog blot denne skikkelige Fyr: Tryde. Han ordinerer Kofoed-Hansen, og declamerer rørt om, at i disse Tider maa Herrens Tjener ganske særligen betænke: at det gjælder Ens Liv. Jo, jeg takker, Tryde han vilde – dersom! Og nu det ypperlige ved Historien. Det er notorisk, at Kofoed-Hansen havde indleveret en Ansøgning om at maatte træde tilbage, og hvorfor? fordi Embedet var et Par hundrede Daler mindre end han havde tænkt. Og det veed Tryde. Jeg gjør ingen Indvendinger mod Kofoed-Hansen, han er jo ikke Den, der taler i saa høie Toner, men Tryde. Hvor er det muligt Andet end at hele Menigheden maa demoraliseres«, SKS 22, 257; sml. Kofoed-Hansens brev til SK af 30. marts 1852, hvor sagen omtales (B&A nr. 293, bd. 1, s. 320). Kofoed-Hansen overtog dog alligevel embedet og blev 9. sept. 1849 indsat af stiftsprovst E. Tryde. Hele forløbet findes undersøgt i P.P. Jørgensen *H.P. Kofoed-Hansen (Jean Pierre)* (290,1), s. 431ff.; sml. N. Thulstrup »Baggrunden for en Enkelthed i 'Først Guds Rige'« i *Meddelelser fra Søren Kierkegaard Selskabet*, Kbh. 1950, nr. 3-4, s. 60-62. – **c. 150 Rdlr.**: dvs. ca. 150 rigsdaler (288,27). SK har i det tidligere udkast, som 1851/52 blev skrevet til *Dømmer selv!*, skrevet »et Par hundrede« (290,1).

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 13

◀ **Nu er 101 ude** : fast udtryk, 'så er spillet tabt' el. 'så er Pokker løs'; 'hundrede og ét' er et kortspil, som vindes af den spiller, der først får 101 point.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 14

◀ **indgaae med** : indgive.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 16

◀ **Rangen** : 150,1.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 23

◀ **et speculativt Blik paa Verdenshistorien** : hentydning til stiftsprovst E. Tryde (291,13).

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 24

◀ **de Ord af Apostelen Peter »see, vi have forladt alle Ting og fulgt Dig«** : citat fra Matt 19,27, hvor apostlen Peter siger til Jesus: »see, vi have forladt alle Ting, og fulgt dig; hvad skulle [skal] da vi have?« (NT-1819). – **Apostlen Peter**: Hans egl. navn er Simon, mens Peter er et tilnavn (det gr. ord 'pétros', der betyder 'sten', er ikke et alm. gr. navn, men en oversættelse af det aramaiske Kefas, jf. Joh 1,42). Om Peters kaldelse, se Matt 4,18-20.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 26

◀ **Dagens Evangelium er (...) tragter først efter Guds Rige** : citat fra Matt 6,33 (290,1), jf. Luthers oversættelse: »Trachtet am ersten nach dem Reich Gottes, und nach seiner Gerechtigkeit; so wird euch solches alles zufallen« (»Tragt først efter Guds rige, og efter hans retfærdighed; så vil alt sådant tilfalde jer«), *Die Bibel nach der deutschen Uebersetzung D. Martin Luthers* (189,19). Matt 6,24-34 var evangelieteksten på 15. søndag efter trinitatis, jf. *Forordnet Alter-Bog* (288,34), s. 147f.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 31

◀ **»En meget god Prædiken« siger Biskoppen, som selv var tilstede** : Denne biskop – i fortællingens historiske forlæg – var J.P. Mynster (261,17), der havde ordineret Kofoed-Hansen den 17. aug. 1854. Replikken her er formentlig SKs tildigtning.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 33

◀ **ordentlig** : stor, vældig, ualmindelig.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 35

◀ **Deres Højærværdighed** : If. rangforordningen (150,1) indgik 'højærværdig' i titulaturen for hele den rangerende gejstlighed, placeret i 2. til 6. klasse, således både biskopper, stiftsprovster og Københavns sognepræster, hofprædikanter og teologiske doktorer m.fl.

I trykt udgave: Bind 13 side 291 linje 36

◀ **under Eed** : 142,1.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 7

◀ **Hvo** : hvem.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 9

◀ **Øienforblindelse** : synsbedrag, illusion.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 12

◀ **Du har (hvis Du ellers deeltager i den offentlige Gudsdyrkelse) ... (cfr. »Dette skal siges, saa være det da sagt«)** : citat fra den centrale passage i *Dette skal siges; saa være det da sagt*. »Hvo Du end er, hvilket Dit Liv forresten, min Ven, – ved (hvis Du ellers deeltager i den) at lade være at deeltage i den offentlige Gudsdyrkelse som den nu er (med Paastand paa at være det nye Testamentes Christendom) har Du bestandigt een og en stor Skyld mindre, Du deeltager ikke i at holde Gud for Nar ved at kalde det nye Testamentes Christendom hvad der ikke er det nye Testamentes Christendom«, SKS 13, 115.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 13

◀ **»Fuldkommengjørelsen«** : el. perfektibiliteten (157,15).

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 19

◀ **lader sig ikke lumpe** : stiller sig ikke i skyggen, holder sig ikke tilbage.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 19

◀ **Menneske-Frygt** : frygt for de andre menneskers mening og dom.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 25

◀ **først Pengene, og saa kan Du faae Dit Barn døbt ... komme til den Syge** : sigter til de (ikke officielle) vederlag for at forrette kirkelige handlinger, som præsterne modtog (264,1), uden at der dog fandtes faste tariffer. Fx måtte præsten ikke kræve penge for at holde en begravelsestale, men han måtte gerne modtage vederlag, hvis han fik det tilbudt.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 26

◀ **virtus post nummos** : lat. 'dyden efter pengene'. Citat fra Horats' *Epistolæ* (Breve), 1. bog, 1, 53-54, hvor det hedder: »quaerenda pecunia primum est; / Virtus post nummos« (»penge må søges først; dyden efter pengene«), *Q. Horatii Flacci opera* (286,24), s. 225. I *Q. Horatius Flaccus' samtlige Værker*, overs. af J. Baden, bd. 2, s. 265, gengives udtrykket således: »Penge bør søges for [før] Alt, Dyd efter Skillinger.«

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 29

◀ **»at gaae videre«** : At 'gå videre' var et fast udtryk i den da. hegelianisme om det at gå videre end Descartes' tvivl; herefter blev det anvendt i forskellige variationer og sammenhænge, fx om at gå videre end en anden filosof, undertiden end Hegel, men også om at gå videre end religion, herunder end kristendommen og den kristne tro osv.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 32

◀ **i dette eneste** : kun i dette.

I trykt udgave: Bind 13 side 292 linje 32

◀ **trodses paa** : stoles blindt på, påkaldes hovmodigt.

I trykt udgave: Bind 13 side 293 linje 1

◀ **Christendommen er perfectibel** : 157,15.

I trykt udgave: Bind 13 side 293 linje 1

◀ **Paastand paa** : påstand om, krav på.

I trykt udgave: Bind 13 side 293 linje 5

◀ »hvo Du end er, hvilket Dit Liv forresten ... en stor Skyld mindre.« : 292,13.

I trykt udgave: Bind 13 side 293 linje 12

◀ **At »Christenhed« er fra Slægt til Slægt ... hvorefter dette foregaaer** : SK har i kladden (ms. 1.6; *Pap.* XI 3 B 305) dateret artiklen 25. juli 1855, dvs. to dage før, *Øieblikket* nr. 5 var endelig færdiggjort. – **fra Slægt til Slægt**: fra generation til generation.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 1

◀ **S.T.** : 243,23.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 14

◀ **ligesom Trop siger at det er for Pryssings Regning han ligger ude i Dyrehaven** : sigter til 3. scene af J.L. Heibergs vaudeville *Recensenten og Dyret* (1826), hvor evighedsstudenten Trop afslører over for den unge Keiser, at det er bogbinder Pryssing, der finanserer hans ophold: »Ja, det er saamæn ingen Hemmelighed. Det er for Pryssings Regning jeg ligger her«, Heiberg *Skuespil* (165,14) bd. 3, 1834, s. 204. Stykket blev i SK levetid (fra 1826 til 3. nov. 1854) opført på Det kgl. Teater 128 gange.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 16

◀ **komme i Brudeseng** : blive gift.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 18

◀ **Abracadabra** : trylleformular; i kladden (ms. 1,6; *Pap.* XI 3 B 305,2) forsatte SK: »Kurie eleison [gr. Herre, forbarm dig (over os)]; Amen Hallelujah«.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 20

◀ **i Retning af** : med henblik på.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 22

◀ **sætte Gud en Vox-Næse paa** : 241,27.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 22

◀ **Præsterne, disse eedfæstede Lærere** : 142,1.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 24

◀ **Praxis** : erfaring.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 25

◀ **er saa** : forholder sig således.

I trykt udgave: Bind 13 side 294 linje 25

◀ **det nye Testamente, der anpriser eenlig Stand** : 245,11.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 7

◀ **det forstaaer sig** : fast udtryk: det er klart nok.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 7

◀ **Skjørteklædte** : hentyder til præstekjolen.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 9

◀ **Koblersker** : egl. nedsættende om (her: kvindelige) personer, der begår rufferi; her i betydningen: Kirsten giftekniv.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 10

◀ **paafærde** : i fuld virksomhed.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 11

◀ **Barselstuerne** : de værelser, hvori kvinder føder og efter fødslen modtager besøg.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 11

◀ **sat fast** : fastsat, slået fast.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 13

◀ **gaaer den igjennem** : dvs. bliver den godtaget.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 15

◀ **saa god Nat** : fast udtryk: så er det forbi med, ude med.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 15

◀ **Comment** : sold, drikkelag.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 18

◀ **Bacchanter og Bacchantinder** : el. bakkanter og bakkantinder, egl. Bakkusdyrkere; svirebrødre og -søstre.

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 18

◀ **bryde med Alt, hvad man umiddelbart hænger ved** : se fx Matt 10,37-39 (240,24) og Matt 19,27 (291,26).

I trykt udgave: Bind 13 side 295 linje 24

◀ **hvad Forbilledet udtrykker** : dvs. det, at Jesus ikke var gift.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 2

◀ **»Apostelen« ... seer sig nødsaget til at give en Smule efter ... lide Brynde** : 236,15. – **lide Brynde**: brænde af begær, være liderlig.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 3

◀ **hvor** skulde: hvordan.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 8

◀ **falde paa** : komme på, finde på.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 8

◀ **siger sig** : hævder, erklærer.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 15

◀ **de Fortabte** : hentyder til Luk 19,10, hvor Jesus siger: »Menneskens Søn er kommen at søge, og frelse det Fortabte« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 17

◀ **saa vist** : sandelig.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 17

◀ **saa dyrekjøbt** : spiller formentlig på 1 Kor 6,20 og 7,23, hvor Paulus skriver til korintherne: »I ere dyrekøbte« (NT-1819). Sml. også 1 Pet 1,18-19.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 23

◀ **Slægtens**: menneskeheden, menneskene.

I trykt udgave: Bind 13 side 296 linje 26

◀ **slutte af** : afslutte.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 1

◀ **Fruentimmer** : kvinder.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 4

◀ **hvad gjør ikke, endnu mere end Tydsken, Præsterne for Penge** : hentydning til J.H. Wessels komiske versfortælling »Stella« (1785), der indledes med ordene: »Hvad gjør Vildtydsken ei for Penge!« Jf. *Samlede Digte af Johan Hermann Wessel*, udg. af A.E. Boye, Kbh. 1832, s. 127.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 7

◀ **han er Tyv i sin Næringsvei** : 235,25.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 10

◀ Forældrene **ville**: vil.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 13

◀ **om at afdøe** : 216,8.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 27

◀ **at hade sig selv** : 216,8.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 27

◀ **Cremor-Tartari** : egl. 'vinstensfløde'. Når vin gærer på fade udskilles 'vinsten' og ved rensning og behandling af denne fås det, man i farmacien kalder 'cremor tartari'. Det er et fint hvidt pulver med en syrlig smag, som kan opløses i vand. Det anvendes som et afførende og urindrivende pulver, samt som 'kølede pulver'.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 28

◀ **desto værre** : desværre.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 29

◀ **naturligt** : naturligvis.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 32

◀ **omfrede** : værne om.

I trykt udgave: Bind 13 side 297 linje 36

◀ **til Forargelse** : til anstød.

I trykt udgave: Bind 13 side 298 linje 11

◀ som **skulle**: skal.

I trykt udgave: Bind 13 side 298 linje 23

◀ **de fryde sig ved Livet** : allusion til en i datiden populær selskabsvisse »Fryd dig ved Livet« af den da. visedigter og læge Rasmus Frankenau (1767-1814), hvor hver af de syv strofer indledes med følgende fire verslinjer: »Fryd dig ved Livet / I dine Dages Vaar! / Pluk Glædens Rose / Før den forgaaer!« jf. *Visebog indeholdende udvalgte danske Selskabssange; med Tillæg af nogle svenske og tydske*, udg. af A. Seidelin, Kbh. 1814, ktl. 1483, s. 86f.

I trykt udgave: Bind 13 side 298 linje 25

◀ **Confirmationen og Vielsen ... det som værre er** : SK daterer i kladden (ms. 1.7; *Pap.* XI 3 B 306) artiklen 28. juli 1855, dvs. samme dag, som udgivelsen af *Øieblikket* nr. 5.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 1

◀ **Samvittigheden synes at have slaaet »Christenhed«** : Det var et fast udtryk, at 'samvittigheden slår én', her altså: Kristenheden synes at have fået (dårlig) samvittighed.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 4

◀ **kongelig Embedsmand** : dvs. præst (133,11).

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 7

◀ **Gjæstebud** : selskab med spisning for indbudte gæster, fest.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 8

◀ **finde sit Udtryk** : få et udtryk, udtrykkes.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 11

◀ **»tillige«** : hentydning til SKs satire over ulidenskabelige holdninger som den især fremsættes i bladartiklen »Derved bliver det!« i *Fædrelandet*, nr. 304, den 30. dec. 1854, hvor det bl.a. hedder: »Der er Meget, man kan være 'tillige'; og just i Forhold til alt det Ubetydelige gjælder det, at det egner sig for, at En er det 'tillige'. Man kan være baade Det og Det og tillige Dilettant paa Violin, Medlem af Venskabelige, Fuglekonge o.s.v. Men det Betydelige har just den Egenskab, at i samme Grad, som det er det Betydelige, i samme Grad egner det sig mindre til, at man er det – og tillige Andet. Og Bestemmelsen 'Sandhedsvidne' er en meget herskesyg, en høist uselskabelig Bestemmelse, nøiagtigt lader den sig vel kun forene med det: at være forresten Ingenting. 'Sandhedsvidne' forholder sig til, at Christendom er Uensartethed med denne Verden, deraf kommer det, at 'Vidnet' altid maa være kjendeligt paa Uensartetheden med denne Verden, paa Forsagelse, paa Lidelse; og deraf kommer det, at denne Væren saa lidet egner sig for: tillige at være Andet. Men at ville, efter største Maalestok, tage alle Goder og Fordele (Sandhedsvidnet er just hvad han er ved Forsagelse og Lidelse) og saa tillige være Sandhedsvidne, derom maatte man christelig nøiagtigt sige: det var Satan til Sandhedsvidne; et saadant Sandhedsvidne er ikke blot et Monstrum, men en Umulighed, som en Fugl, der tillige er Fisk, eller et Redskab af Jern, der tillige har den Mærkelighed at være af Træ.«

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 16

◀ **»Det spæde Barn« siger Christenhed »kan jo ikke ... en virkelig Person.«** : Konfirmationen blev i Danmark indført under den pietistiske konge Chr. VI og blev udmøntet i forordning af 13. jan. 1736. Tanken, men ikke udtrykket, er som SK anfører.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 17

◀ **Alderen 14 à 15** : If. forordning af 25. maj 1759 måtte ingen børn antages til konfirmation, før de var fyldt »14 eller 15 Aar« (§ 1), mens de til gengæld skulle være konfirmeret, før de var fyldt 19 år (§ 2).

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 19

◀ **10 Rigsdaler** : 288,27.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 23

◀ **grøn om Næsen** : fast udtryk: (for) umoden; ikke gammel nok.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 25

◀ **betræffende** : angående.

I trykt udgave: Bind 13 side 299 linje 25

◀ **det vedtagne Dagens Evangelium ... : »da Dørene vare lukte«** : If. forordning af 13. jan. 1736 skulle konfirmationen »efter den første Kirkes Exempel« holdes på 1. søndag efter påske, hvor evangeliet var beretningen om den opstandne Jesus og disciplene i Joh 20,19-31, der indledes: »Men om Aftenen paa den samme Dag, som var den første i Ugen, da Dørene vare lukte, hvor Disciplene vare forsamlede af Frygt for Jøderne, kom Jesus, og stod midt iblandt dem, og sagde til dem: Fred være med Eder!« *Forordnet Alter-Bog* (288,34), s. 76f.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 8

◀ **en evig Saligheds Afgjørelse betræffende** : med hensyn til el. hvad angår en evig saligheds afgørelse.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 15

◀ **snildt** : klogt, snedigt, listigt.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 16

◀ **skrømtet** : kun foregivet, på skrømt, forstilt.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 20

◀ **har en Overtro imod** : dvs. de kan ikke (pga. overtro) bryde trosbekræftelsen i konfirmationen.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 24

◀ **Guds Mand** : fast udtryk for en præst.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 26

◀ **gudeligt** : hvad angår forholdet til Gud.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 26

◀ **der er et Politie-Forbud, som forbyder Conditorer at skjenke for Dreng** : se politiplakat af 28. jan. 1811, »hvorved det forbydes samtlige Vertshuusholdere, Billardholdere, Conditore og Restaurateurer i Khavn, at tillade Skole-Disciple og Elever af de her værende civile og militaire Instituter Adgang i deres Huse, eller at sælge noget til disse af deres Boutiqver, med mindre saadanne unge Mennesker ere i Følge med ældre, som for deres Handlinger kunde være ansvarlige«.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 27

◀ **Meneedere** : sigter til præsteeden (142,1).

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 31

◀ **i Retning af** : med henblik på.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 31

◀ **commune naufragium** : lat. fælles skibbrud; sigter til den lat. talemåde 'commune naufragium dulce', 'fælles skibbrud er sødt', el. i en anden version 'commune naufragium omnibus solatium', 'fælles skibbrud er alles trøst' (anført af Erasmus af Rotterdam i hans ordsprogssamling *Adagia* (4. chiliade, centurie 3, proverbium 9) fra begyndelsen af det 16. årh.), dvs.: lider man skade, er det en trøst at være mange om det.

I trykt udgave: Bind 13 side 300 linje 32

◀ **den Attest, Præsten udsteder ... ikke kan komme an i dette Liv** : Når man havde bestået konfirmationen, fik man en konfirmationsattest, som havde stor betydning. Uden den kunne man fx ikke få den skudsmålsbog, der var nødvendig, når man søgte tjeneste, el. når man skulle rejse ud af sognet. Uden attesten kunne man heller ikke gøre embedskarriere el. fx gifte sig. – **komme an**: have heldet med sig, slå igennem.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 5

◀ **Forbud mod, at Nogen maatte blive confirmeret i Trøje** : hentyder formentlig til, at mens større drenge gik med trøje, så begyndte de ved konfirmationen, hvor de trådte ind i de voksnes rækker, at gå klædt som voksne med skjorte, vest og jakke.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 10

◀ **Personlighed** : person.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 11

◀ **item** : lat. fremdeles, ligeledes.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 12

◀ **Commerce og Løier** : dvs. kommers, altså 'sjov og ballade'.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 14

◀ **Præsten har aflagt Eed paa det nye Testamente** : 142,1.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 18

◀ **vee over** : fast udtryk for enten (her: ironisk) medlidenhed og medynk, dvs. 'stakkels præster', el. (som

her) for forargelse og fordømmelse, dvs. 'skam over præsterne'.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 19

◀ det **vel**: (meget) godt.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 20

◀ **den Almægtige** : 228,4.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 25

◀ **betjent** : udøvet, benyttet.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 26

◀ **i Frygt og Bæven** : allusion til Fil 2,12, hvor Paulus skriver til filipperne: »Derfor, mine kære, I, som altid har været lydige: Arbejd med frygt og bæven på jeres frelse, ikke blot som da jeg var til stede, men endnu mere nu i mit fravær.«

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 26

◀ **Sand Gudsdyrkelse bestaaer ganske simpelt i: at gjøre Guds Villie** : se kap. 6 »Om Pligterne« i *Balles Lærebog* (167,20), hvor § 1 udsiger: »At vor Troe paa Christum er sand og levende, skal kiendes deraf, at den virker Had til al Synd i vort Hierte, og derimod opvækker en virksom Attraae efter at gjøre Guds Villie i alle Ting, for at behage ham«, s. 56.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 29

◀ **kommer op** : fremkommer, opstår.

I trykt udgave: Bind 13 side 301 linje 32

◀ **qualificerede** : spiller på udtrykkets juridiske betydning, efter hvilken fx en 'kvalificeret' forbrydelse betegner en forbrydelse, som er udført under omstændigheder, der forårsager en skærpelse af straffen.

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 6

◀ **er tilsinds** : har i sinde.

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 7

◀ Guds Villie er: **Du skal ikke ihjelslaae**: det femte af de ti bud (2 Mos 20,13).

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 8

◀ **das ist was anders** : ty. det er noget andet (194,17).

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 12

◀ **I Guds Ord anbefales eenlig Stand** : se fx 1 Kor 7,1.7-9 (236,15).

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 13

◀ **Notabene** : her: læg mærke til det!

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 16

◀ **Bravo! (...) Bravissimo!** : fast udtryk, bifaldsyttringer, ital.'bravo' og superlativen 'bravissimo'.

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 18

◀ **saa er det Gud velbehageligt** : spiller på ritualen for brudevielse, hvor det hedder: »Da er det Eders Trøst, at I vide og troe, at Eders Stat [dvs. den ægteskabelige stand] er Gud takkelig og af ham velsignet. (...) Derfor siger og [også] Salomo: Hvo [den] som faaer en Hustru, han faaer en god Ting, og annammer af HERren en Velbehagelighed [Ordsp 18,22]«, *Forordnet Alter-Bog* (288,34), s. 260f.

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 20

◀ **faaer 10 Rdlr.** : sigter til det vederlag, præsten tog for sine kirkelige handlinger (264,1). - **10 Rdlr.:** dvs. 10 rigsdaler (288,27).

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 22

◀ **vistnok** : rigtignok, sandt nok.

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 32

◀ **lad det nu saa være** : lad det nu forholde sig således.

I trykt udgave: Bind 13 side 302 linje 34

◀ **lumpne** : elendige, usle.

I trykt udgave: Bind 13 side 303 linje 1

◀ **Apostelen** : altså Paulus.

I trykt udgave: Bind 13 side 303 linje 8

◀ **Mesterens**: ofte anvendt betegnelse for Jesus i NT.

I trykt udgave: Bind 13 side 303 linje 8

◀ **ja naar det endelig skal være ... bedre at gifte sig end at lide Brynde** : 236,15.

I trykt udgave: Bind 13 side 303 linje 9

◀ **klappe sammen** : dagligsprog: gøre et parti ud af, gifte.

I trykt udgave: Bind 13 side 303 linje 15

◀ **blive viet af en Smed** : hentyder formentlig til den berømte smed i Gretna Green, en landsby i Skotland lige ved den engelske grænse. Da den engelske ægteskabslov i 1754 blev skærpet, så unge under 21 år ikke kunne gifte sig uden forældrenes samtykke, valfartede mange giftelystne englændere i perioden frem til 1856 til Gretna Green, hvor de blot skulle aflægge en erklæring for fredsdommeren. Da denne i lang tid var en smed, blev det den udbredte mening, at smeden dér kunne vie folk.

I trykt udgave: Bind 13 side 303 linje 27

◀ **hvad der blev sagt til Een ... Lad blot Guderne ikke mærke, at Du er med** : sigter til en historie, der fortælles om Bias, en af Grækenlands syv vise: »Han rejste engang til Søes i Selskab med nogle Gudsforagtere, hvilke anraabde Guderne, da Skibet var bestedt i Fare; Tier stille, sagde han, at Guderne ej skal mærke, I ere her om Borde«, 1. bog, kap. 5, afsnit 86, i *Diogen Laërtses filosofiske Historie, eller: navnkundige Filosofers Levnet, Meninger og sindrige Udsagn, i ti Bøger*, overs. af B. Riisbrigh, udg. af B. Thorlacius, bd. 1-2, Kbh. 1812, ktl. 1110-1111; bd. 1, s. 38.

I trykt udgave: Bind 13 side 303 linje 30

◀ **fra Slægt til Slægt** : fra generation til generation.

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 7

◀ **noget Vist** : et bestemt beløb.

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 10

◀ **Radical-Forandring**: indgribende, dybtgående, fuldstændig.

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 15

◀ **sig selv betræffende** : med hensyn til sig selv.

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 20

◀ **det at være hans Discipel er at være hans Moder, Broder, Søster** : sigter til Matt 12,49, hvor Jesus under en tale til en folkemængde blev afbrud af en, som sagde, at hans mor og brødre stod udenfor og ville tale med ham, og Jesus spurgte, hvem hans mor og brødre var: »Og han pegede på sine disciple og sagde: 'Se, her er min mor og mine brødre'«. Og han tilføjede: »'For den, der gør min himmelske faders vilje, er min bror og søster og mor'«, v. 50.

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 21

◀ **naar han ideligt taler om den Collision ... sit eget Barn o. s. v.** : 216,8.

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 22

◀ **som Lægen taler om at løsne Tandkjødet** : dvs. løsne tandkødet omkring den tand, der skal behandles el. trækkes ud. Sml. *Afslutten uvidenskabelig Efterskrift* (1846), hvori det hedder: »Som naar Lægen har løsnet Tandkjødet og skaaret Nerven over, og nu lader Tandene blive siddende, saaledes er hans Liv i Endeligheden løsnet, og Opgaven ikke at faae Tandene til at voxte fast igjen, hvilket vilde være Mediationen.« SKS 7, 373,22-25.

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 25

◀ **Aar 30** : det år, Jesus blev døbt (287,9).

I trykt udgave: Bind 13 side 304 linje 29

◀ **Dyrehavstouren** : ture i Dyrehaven, dvs. Jægersborg Dyrehave, et skovområde ved Klampenborg N for København, som var et yndet udflugtsmål for Københavns borgere. Her lå også Dyrehavsbakken med Kirsten Piils kilde, omkring hvilken der i sommertiden voksede et marked op med boder og telte, gøgl, fremvisning af seværdigheder, akrobatik og andre folkelige forlystelser.

I trykt udgave: Bind 13 side 305 linje 2

◀ **tillige** : 299,16.

I trykt udgave: Bind 13 side 305 linje 3

◀ **»Vee Eder« siger Christus ... Dem, som vilde gaae ind formene I det«.** (Luc. 11, 52.) : henviser til Jesu veråb over farisæerne og de skriftkloge, dels i Luk 11,52: »Vee Eder, I Lovkyndige! at I have taget Kundskabens Nøgle; selv gaae I ikke ind, og dem, som ville [vil] gaae ind formene I det« (NT-1819), dels i Matt 23,13: »Vee Eder, I Skriftkloge og Pharisaer, I Øienskalke! at I tillukke Himmeriges Rige for Menneskene; thi I gaae ikke derind, og dem, som ville gaae ind, tillade I det ikke« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 13 side 305 linje 5

◀ **Til Vederlag** : som erstatning, til gengæld.

I trykt udgave: Bind 13 side 305 linje 10

◀ **Agent Carstensen** : Georg Johan Bernhard Carstensen (1812-57), da. officer, bladudgiver, kongens forlystelsesråd; arrangerede friluftsfester i Rosenborg Have, skabte Tivoli på glaciset uden for Vesterport (1843) og et vintertivoli i Casino i Amaliegade (1847). Chr. VIII gav ham i 1844 rangtitel af agent. Carstensen rejste 1848 til Vestindien, i 1852 videre til New York, hvorfra han først vendte tilbage til København i den 29. april 1855. Ved hjemkomsten var der spændte forventninger til hans nye projekter. Han blev omtalt meget i dagspressen, især efter at han den 30. juni lagde sag an mod Tivoli, idet han mente at have en større sum penge til gode for årene, han havde været i udlandet. Det store projekt, han udkastede i efteråret 1855, var forlystelsesstedet Alhambra på Frederiksberg, men det slog dog først dørene op i sensommeren 1857.

I trykt udgave: Bind 13 side 305 linje 12

◀ **som lidt Viin smager godt i Limonade** : SK skrev i kladden (ms. 1.7; Pap. XI 3 B 306,13) »Cognac« i stedet for »Viin«.

I trykt udgave: Bind 13 side 305 linje 13

◀ **At den, især i Protestantismen ... en Løgn, idel Løgn** : SK har i kladden (ms. 1.8; Pap. XI 3 B 307) dateret artiklen 3. aug. 1855, dvs. få dage efter udgivelsen af *Øieblikket* nr. 5 den 28. juli.

I trykt udgave: Bind 13 side 306 linje 1

◀ **ere sig selv yderst vigtige** : er overordentlig indbildske i egne øjne, nærer overordentlig store tanker om sig selv.

I trykt udgave: Bind 13 side 306 linje 11

◀ **Intet mindre end** : alt andet end, lige det modsatte af.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 2

◀ **det Gud Velbehagelige, hvorved man gjør sig takkelig i hans Øine** : spiller formentlig på Rom

14,17-18, hvor Paulus skriver: »Thi Guds Rige er ikke Mad og Drikke, men Retfærdighed, og Fred, og Glæde i den Hellig Aand. Hvo som derudi tiener Christo, er velbehagelig for Gud, og takkelig for Menneskene« (NT-1819). – **det Gud Velbehagelige**: det, der er i overensstemmelse med Guds vilje el. ønske. – **takkelig**: behagelig, tiltalende.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 4

◀ **den Art Jødedom, Christendommen just vilde have bort** : I kladden (ms. 1.8; *Pap XI 3 B 307,8*) uddybes: »det er [dvs.] den Art Jødedom, hvis Vedhængen ved dette Liv ved Slægts-Forplantelse og Slægts-Registere, Christd. just vilde have bort«.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 7

◀ **Brynde** : begær, liderlighed (236,15).

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 9

◀ **70 Aar** : Den traditionelle angivelse, at et menneskets levealder er 70 år, går tilbage til Sl 90,10.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 10

◀ **Straffe-Anstalt** : 229,3.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 10

◀ **traf Punktet** : ramte sagens kerne.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 23

◀ **fatal** : uheldig, ubehagelig.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 24

◀ **det Gud vil - af Kjærlighed - er at et Menneske skal afdø** : hentyder dels til, at mennesket skal afdø fra synden (216,8), dels til, at Gud er kærlighed (165,23).

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 29

◀ **vogte sig vel (...)** for : skal passe godt på med.

I trykt udgave: Bind 13 side 307 linje 35

◀ **sludde de frisk væk af Hedenskabets Tønde** : dvs. snakker de rask væk som en hedning. – **Hedenskabets Tønde**: på en hedensk (ukristelig) måde.

I trykt udgave: Bind 13 side 308 linje 1

◀ **i Flugt med** : i forlængelse af.

I trykt udgave: Bind 13 side 308 linje 2

◀ **Aflad** : (med) eftergivenhed, formildelse.

I trykt udgave: Bind 13 side 308 linje 10

◀ **forsøgt** : (hårdt) prøvet.

I trykt udgave: Bind 13 side 308 linje 18

◀ **eet Menneske er nok til at skaffe en heel By Cholera** : I 1853 havde koleraen hærget i København; jf. *Beretning om Cholera-Epidemien i Kjøbenhavn. 12 Juni - 1 October 1853, udarbejdet og udgiven for Den overordentlige Sundhedscommission for Kjøbenhavn* af J.R. Hübertz, Kbh. 1855. Mange præster holdt sig i denne periode uden for byen, hvilket skabte forargelse.

I trykt udgave: Bind 13 side 308 linje 30

◀ **1000 Meenedere** : dvs. gejstligheden, præstestanden (133,11); der hentydes til præsteeden (142,1).

I trykt udgave: Bind 13 side 308 linje 31

◀ **fnatte** : befænge el. smitte med fnat; 'forpeste'.

I trykt udgave: Bind 13 side 308 linje 31

◀ **Sandheden af »Præstens« Betydning for Samfundet** : SK har i kladden (ms. 1.9; Pap. XI 3 B 308) dateret artiklen 30. juli 1855, dvs. to dage efter udgivelsen af *Øieblikket* nr. 5.

I trykt udgave: Bind 13 side 309 linje 1

◀ **offentlige Fruentimmer** : prostituerede kvinder, ludere.

I trykt udgave: Bind 13 side 309 linje 5

◀ **velbetjent** : godt dækket ind.

I trykt udgave: Bind 13 side 309 linje 8

◀ **betrygget** : beroliget, sikret.

I trykt udgave: Bind 13 side 309 linje 12

◀ **under Skin af** : under foregivende af.

I trykt udgave: Bind 13 side 309 linje 13

◀ **Menneske-Slægten** : menneskeheden, menneskene.

I trykt udgave: Bind 13 side 309 linje 19

◀ **lægger ingenlunde Dølgmaal paa** : lægger ikke skjul på.

I trykt udgave: Bind 13 side 309 linje 21

◀ **lige over for** : i forhold til.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 7

◀ **holde Ørene stive** : dvs. forblive standhaftige, ikke lade os anfægte (trods dårlig samvittighed).

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 18

◀ vi **kunne**: kan.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 24

◀ **snildt** : snedigt, listigt.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 30

◀ **Hvor** : hvordan.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 31

◀ **falde paa** : finde på, få det indfald.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 31

◀ **Præsten er en Næringsdrivende** : 264,1.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 32

◀ **Geschäften** : arbejdet, forretningen.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 34

◀ **Paategningen** : angivelsen.

I trykt udgave: Bind 13 side 310 linje 34

◀ **Sandhedsvidne** : 136,10.

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 4

◀ **fra Slægt til Slægt** : fra generation til generation.

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 5

◀ **leve** Hedenskab: leve i overensstemmelse med.

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 8

◀ **komme ind paa det** : indlade mig på dette.

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 13

◀ **item** : lat. fremdeles, ligeledes.

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 24

◀ **Stats-Tjener** : dvs. statsansat embedsmand.

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 25

◀ **hvorfor det bruges mod Forbrydere (...) at hans Dragt var af to Farver** : se bekendtgørelse fra Kancelliet af 13. jan. 1818, hvor det bestemmes, »at der (for at Fangerne i Tugt- Rasp-, og Forbedringshuset i Khavn, i Undvigelses-Tilfælde, kunne være saa kiendelige, som mueligt) er anskaffet for Mandfolkefangerne i Tugt- og Rasphuset Trøier og Buxer af gult og brunt, og for dem i Forbedringshuset ligeledes Trøier og Buxer af gult og graat Klæde, syede saaledes, at det ene Side- og Erme- samt For- og Bag-Stykke er af den gule og det andet af den brune eller graa Farve. Af Fruentimmerne i samme Straffe-Anstalt vil blive anlagt Dragter af samme Farver, og syede paa samme Maade, ligesom det enten er Fanger i Tugthuset eller i Forbedringshuset.«

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 27

◀ **betydet** : tilkendegivet over for, meddelt.

I trykt udgave: Bind 13 side 311 linje 36

◀ **forføie sig bort** : gå et andet sted hen, fjerne sig.

I trykt udgave: Bind 13 side 312 linje 1

◀ **gjælde med** : tillige gælde.

I trykt udgave: Bind 13 side 312 linje 4

◀ **formeentlige** : tilsyneladende.

I trykt udgave: Bind 13 side 312 linje 11

◀ **Blandt Blinde hersker, som bekendt, den Eenøiede** : dvs. den, der ved en smule, hævder sig over for dem, der slet intet ved. Ordsproget, der findes optegnet som nr. 870 i E. Mau *Dansk Ordsprogs-Skat* (129,14) bd. 1, s. 79, kan føres videre tilbage til Erasmus af Rotterdam i hans ordsprogssamling fra begyndelsen af det 16. årh., *Adagia* 3, 4, 96.

I trykt udgave: Bind 13 side 312 linje 12

◀ **tillige** : 299,16.

I trykt udgave: Bind 13 side 312 linje 29

◀ **betrygger** : garanterer.

I trykt udgave: Bind 13 side 312 linje 29

◀ **han er, som det hedder i Skriften, ogsaa i Collecterne (...) Fremmed og Udlænding** : hentyder til 1 Pet 2,11, hvor brevets modtagere formaner »som Fremmede og Udlændinge« (NT-1819). Se også Hebr 11,13. I kollekten, dvs. præstens bøn foran alteret, til søndag efter nytårsdag hedder det: »O HÉRre Gud, himmelske Fader! du som lod din kjære Søn, Jesum Christum, blive fremmed og Udlænding i Ægypten for vor Skyld, og førte ham hiem igien uskadt til hans Fædreneland! vi bede dig, giv os din Naade, at vi arme Mennesker, som ere fremmede og Udlændinge i denne farlige Verden, maatte snarligen komme hiem til Himmeriges Rige, vort rette Fædreneland«, *Forordnet Alter-Bog* (288,34), s. 23.

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 1

◀ **afdøde Biskop Mynster** : 260,11.

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 4

◀ **At leve saaledes, at man arbejder mere ... at blive udgriint o. D.** : Af kladden (ms. 1.9; *Pap.* XI 3 B 308,3) fremgår, at SK ville bruge et eksempel »ganske i det Smaa, saa jeg kan bruge mit eget Liv til at oplyse hvad jeg vil sige«. – **Pligt-Arbejder**: person, der er tvunget til at udføre et arbejde. – **give Penge til**: sætte penge til; SK omtaler ofte, at hans forfattervirksomhed har kostet ham flere penge, end han har tjent på det. – **blive til Ingenting**: SK opnåede aldrig nogen fast stilling og blev fx heller ikke optaget i den borgerlige rangforordning (150,1). – **blive udgriint**: nemlig i det satiriske ugeskrift *Corsaren* og i kølvandet herpå (410,18).

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 8

◀ **lige over for** : i forhold til.

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 17

◀ **Profiteerlige** : profitable.

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 23

◀ **Engang faldt Talen med afdøde Biskop Mynster saaledes ... det er der Noget i** : Siden 1846 havde SK med jævne mellemrum opsøgt biskop Mynster (260,11), og deres samtaler blev løbende nedfældet i NB-journalerne. Den her anførte samtale findes dog ikke optegnet før. – **bag i Nakken**: fast udtryk: i sit stille sind.

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 30

◀ **vistnok** : rigtig nok, sandt nok.

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 35

◀ **det Punkt betræffende** : hvad dette punkt angår.

I trykt udgave: Bind 13 side 313 linje 36

◀ **Om den Interesse, der vises min Sag** : Artiklen er i kladden (ms. 1.10; *Pap.* XI 3 B 309) dateret 25. juli 1855, dvs. samme dag som artiklen »At 'Christenhed' er fra Slægt til Slægt et Samfund af Ikke-Christne; og Formelen, hvorefter dette foregaaer« (294,1). *Øieblikket* nr. 5 forelå færdigtrykt den 27. juli 1855.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 1

◀ **hvad jeg skriver har Udbredelse** : Med de 21 bladartikler i *Fædrelandet*, som SK lod trykke i perioden den 18. dec. 1854 til den 26. maj 1855, havde hans sensationelle budskab vundet langt større udbredelse end hans skrifter. Dog var *Fædrelandets* læsere typisk det højere borgerskab, især den akademiske del heraf. Med udgivelsen af *Øieblikket*, der hurtigt skulle genoptrykkes (se tekstredøgørelsen, s. 266), har SK fået en stor, bred læserskare, hvilket der findes mange vidnesbyrd om fra datiden.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 2

◀ **Markskrigere**: egl. markedsøgler el. handlende, der råber op om sine kunster el. faldbyder sine varer for at lokke kunder til; omrejsende kvaksalver.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 5

◀ **Stüverfænger**: fortysket form af styverfænger, person, der jager efter (selv den mindste) profit, også om forfatter, der kun skriver for at tjene penge. En 'styver' var en mønt af ringe værdi.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 5

◀ **at hele den officielle Gudsyndyrkelse er at gjøre Nar af Gud** : se fx SKs erklæring i *Dette skal siges; saa være det da sagt* (292,13).

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 11

◀ **ordentlig** : ligefrem, virkelig.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 15

◀ **hvad jeg vilde kalde, i Tilstand af Religion** : se *Øieblikket* nr. 6, artikel 2 »Afstands-Maal; og herved igjen om den egentlige Vanskelighed jeg har at kæmpe med«, *SKS* 13, 260-264.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 20

◀ **unødigt** : dvs. nødigt, ugerne.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 25

◀ **med velberaad Hu** : fast udtryk: med overlæg, forsætlig.

I trykt udgave: Bind 13 side 315 linje 26

◀ **hvo** : den.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 2

◀ **ret** : virkelig, for alvor.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 2

◀ **Venskabs-Stykke** : vennetjeneste.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 5

◀ **er saa** : forholder sig således.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 10

◀ **Tummerumme** : el. trummerum.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 11

◀ **Forholdet betræffende** : hvad angår forholdet.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 15

◀ **det Interessante** : æstetisk kategori, der blev et modeord i begyndelsen af 1840'erne; fællesbetegnelse for de kunstneriske virkemidler, der blev betragtet som ikke-skønne, men fascinerende. 'Interessant' kan således være udtryk for spænding, tendens, disharmoni, det individuelt problematiske, det pirrende, det opsigtsvækkende, men tillige betegne den raffinerede el. reflekterede stil og den æggende nyhed i stof og arrangement. Som æstetisk kategori forudsætter det interessante en 'interesseløs' betragtning i modsætning i al etisk anskuelse.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 17

◀ **i Retning af** : i henseende til.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 32

◀ **Fjottethed** : fjollethed og fjantethed.

I trykt udgave: Bind 13 side 316 linje 33

◀ **syg for**: efter.

I trykt udgave: Bind 13 side 317 linje 3

◀ **hvo** : hvem.

I trykt udgave: Bind 13 side 317 linje 4